

Узагальнюючи викладене, можемо констатувати, що на органи місцевої влади покладається реалізація значної частки каталогу прав людини, базову каталогізацію яких складають основні, політичні, соціальні, економічні, культурні, права тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сопілко І. М. Органи місцевого самоврядування в системі забезпечення прав і свобод людини і громадянина / І. М. Сопілко // *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. – 2010. - № 3(16). – С. 91-95.

2. Індикатори місцевої правозахисної паспортизації: Інструмент моніторингу та оцінювання діяльності місцевої влади щодо реалізації та захисту прав людини [Науково-практичне видання]. – Київ: Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2017. – 47 с.

УДК 343.14 + 343.135

Рогатинська Н. З.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу
Тернопільський національний економічний університет*

ФУНКЦІЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ГРОМАДЯН

Визнання, дотримання і захист прав людини та громадянина – це обов'язок держави, який може бути реалізований передусім через діяльність судової влади. При цьому необхідно виходити з закріпленого Конституцією України правового статусу людини та громадянина, обмеження якого законом і судом можливе лише в тій частині, в якій це необхідно для встановлення істини в кримінальній справі і для здійснення покарання [1, с. 55]. Саме виходячи з цього ст.55 Конституції України передбачено, що права та свободи людини і громадянина захищаються судом [2, ст. 55]. Суть такого захисту полягає в тому, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб.

Дослідженню проблеми функції судового контролю в різних його аспектах присвячені роботи українських науковців: В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, А. Я. Дубинського, Є. Г. Коваленка, Л. М. Лобойка, В. Т. Малярника, О. Р. Михайленка, М. М. Михеєнка, В. В. Молдована, В. В. Назарова, В. Т. Нора, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка, В. М. Тertiшника, Л. Д. Удалової, О. Г. Шило, М. Є. Шумила.

Мета полягає в механізмі реалізації судового контролю як гарантії прав людини в судочинстві.

Тому, одним з найбільш дієвих засобів забезпечення конституційних прав учасників кримінального провадження під час досудового розслідування є функція судового контролю. Практика застосування слідчим суддею контрольних повноважень показує, що судовий контроль в дійсності, а не формально стає ефективним засобом правозахисту і, всупереч певним

скептичним висловлюванням і побоюванням деяких науковців та практиків про можливу його неефективність, формальний характер і навіть негативний вплив на кримінальне провадження, доводить свою необхідність. З моменту введення в дію КПК України в кримінальному провадженні почали застосовуватися нові судові процедури щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на втручання в приватне спілкування, приватне життя певних учасників кримінального провадження. З'ясування процесуального порядку здійснення судового контролю за відповідними процесуальними діями вкрай важливо для розуміння дійсного призначення судового контролю в сучасному кримінальному процесі та побудови на цій основі єдиної науково обґрунтованої концепції подальшого розвитку кримінального провадження, підвищення його ефективності.

Судовий захист прав і свобод людини можна розглядати як норму, реалізація якої обумовлена наявністю ряду імперативних вимог: надання доступу до правосуддя, заборона відмови в правосудді, захист не теоретичних й ілюзорних можливостей, а конкретного й дійсного права доступу в суд, рівень доступу має бути достатнім для захисту цього права, можливості ясні і конкретні, щоб у випадку їх недотримання можна їх було оспорити, обов'язок держави забезпечити ефективність права доступу до правосуддя, утвердження системи юридичної допомоги для реалізації цього права, спрощення процедури доступу до суду, надання допомоги адвоката та ін.

Разом з тим, хоча право на захист прав і свобод у суді є настільки значущим, що не може піднятися доцільністю, його реалізація відбувається з дотриманням рівноваги між вимогами суспільного інтересу й обов'язковими приписами самого цього права. І як демократичне суспільство не може нехтувати цим правом, оскільки воно є одним із показників його демократизму, так і особа в домаганні реалізації такого права не може ігнорувати існуючий демократичний порядок, що склався в суспільстві. Інакше кажучи, право на суд, навіть коли йдеться про захист прав і свобод, не є абсолютним, а може бути обмеженим (у виборі засобів захисту цього права, рішеннями не порушувати судового переслідування, постановою про припинення справи та ін.). При цьому важливо, щоб такі обмеження не перейшли межу, за якою знаходиться суть права на судовий захист [3, с. 411].

Спираючись на дане у юридичній літературі поняття судового контролю взагалі, можна дати наступне визначення цього поняття у кримінальному судочинстві: судовий контроль – це закріплена в Конституції України та кримінально-процесуальному законодавстві діяльність суду, яка реалізується ним у встановленій законом процесуальній формі і спрямована на забезпечення законності дій та рішень органів і посадових осіб, що здійснюють досудове розслідування кримінальної справи [4, с. 302].

Механізм судового контролю в розглядуваній сфері набуде ще більшого значення у випадку впровадження в Україні недержавної форми виконання рішень. На даний час розроблено декілька проектів закону який регламентуватиме діяльність присяжних (приватних) виконавців. Оскільки, ці особи не будуть мати статусу державного службовця, то на них не буде розповсюджуватися внутрішній дисциплінарний контроль, як на державних виконавців. І хоча законопроект передбачає створення системи контролю в даній сфері з боку Міністерства юстиції, законодавцю необхідно визначити

порядок судового оскарження будь-яких рішень, дій чи бездіяльності присяжних виконавців.

За чинним КПК функція судового контролю має декілька окремих напрямів, які, виходячи із конкретних завдань, розрізняються за процесуальною формою, суб'єктивним складом учасників провадження, засобами доказування, рішеннями слідчого судді.

До таких напрямів належать наступні:

1) розгляд слідчим суддею клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (ст. 132 КПК);

2) розгляд слідчим суддею клопотання про проведення окремих слідчих (розшукових) дій (огляд та обшук житла чи іншого володіння особи, проведення слідчого експерименту у житлі чи іншому володінні особи) та негласних слідчих (розшукових) дій (ч. 3 ст. 246 КПК);

3) розгляд слідчим суддею скарг на рішення, дії та бездіяльність слідчого і прокурора (ст. 303-306 КПК);

4) розгляд слідчим суддею заяв про відводи (ст. 81 КПК);

5) розгляд слідчим суддею клопотання про передання чи знищення речових доказів (ч. 7 ст. 100 КПК);

6) розгляд слідчим суддею клопотання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів у разі закриття кримінального провадження слідчим або прокурором (ч. 9 ст. 100 КПК);

7) допит слідчим суддею свідка, потерпілого під час досудового розслідування (ст. 225 КПК);

8) розгляд слідчим суддею клопотання про встановлення строку ознайомлення з матеріалами кримінального провадження в порядку ст. 290 КПК;

9) розгляд слідчим суддею клопотань про тимчасовий та екстрадиційний арешт при вирішенні питань щодо видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції) (глава 44 КПК);

10) розгляд клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування (ст. 297-1 КПК).

Необхідність охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження в Україні та забезпечення неупередженого й ефективного розслідування зумовлюють розробку та запровадження нових правових інститутів для вдосконалення системи кримінальних процесуальних гарантій. Для сприяння реалізації зазначених завдань Кримінальний процесуальний кодекс України, ухвалений 13 квітня 2012 року [5], ввів у сферу вітчизняного кримінального процесу нового процесуального суб'єкта – слідчого суддю, на якого покладає повноваження щодо здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні (п. 18 ч. 1 ст. 3).

Отже, захист прав і свобод людини та громадянина є найважливішою функцією судової влади на конституційному рівні, завдяки якій виявляється системність, що полягає в єдності державної судової політики, а саме, державної влади в цілому і судової влади як складової цього цілого, а також в єдиному об'єкті захисту, який легалізовано, як «найвищу соціальну цінність».

Здійснення судової влади шляхом відправлення правосуддя у формі судочинства заради забезпечення кожній особі права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, передбачених законодавством, є

встановленими законом, фундаментальними для всієї судової системи України правовими ознаками, що надають їй кваліфікаційних характеристик системного утворення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пашков С.М. Правові та організаційні проблеми забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – №5. – С. 46-59.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України 1996року, № 30.
3. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секр.), Ю. Г. Барабані та ін.; Нац. акад. прав, наук України. - 2-ге вид., переробл. і допов. - Х.: Право, 2012 - 1128 с.
4. Гальченко В. Сучасні проблеми захисту прав людини в Україні // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України. – К.: УАДУ, 2008. – Вип.1–. С. 301-311.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Базаданих «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 21.04.2017).

УДК 343.14 + 343.135

Сеник Т. Б.

*аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Львівський національний університет ім. Івана Франка*

НЕПРИБУТТЯ ЗАХИСНИКА В СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ВІДКЛАДЕННЯ РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

У вітчизняному кримінальному судочинстві найпоширенішою причиною відкладення судового розгляду є *неприсуття захисника*. Якщо неприсуття обвинуваченого, свідків і перекладача можна виправдати низьким рівнем правосвідомості і відповідальності, то щодо адвокатів таке виправдання є неможливим. Будучи професійним юристом, що здійснює захист прав та інтересів учасників процесу, адвокат не може не розуміти всієї важливості своєчасного розгляду кримінальної справи по суті.

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [5] і ст. 42 Правил адвокатської етики «Представляючи інтереси клієнта або виконуючи функцію захисника в суді, адвокат зобов'язаний дотримуватися вимог чинного процесуального законодавства, законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, про судоустрій і статус суддів, іншого законодавства, що регламентує поведінку учасників судового процесу, а також вимог Правил» [3].